

# HOLLAND FESTIVAL

La Donna Serpente di Carlo Gozzi

## Synopsis

### Proloog:

De scène speelt zich af op een toneel in opbouw. De toneelleider (die later Pantalone zal spelen in het spel) is in gesprek gewikkeld met een lege stoel, waarop hij zich voorstelt dat een theater-impresario zit, en hij probeert hem over te halen "La Donna Serpente" van Carlo Gozzi op te voeren. De impresario is nogal sceptisch, maar de toneelleider looft de poëtische en fantastische kwaliteiten van Gozzi's sprookje en de bravoure van zijn gezelschap waarvan we zullen ontdekken dat het uit marionetten is samengesteld. Hij improviseert ter plekke de voorstelling van het sprookje, waarbij hij het dochttertje erin betreft dat de kleren zal dragen van prins Farruscad.

### Hij vertelt de proloog:

Tijdens de heerschappij van Eldorado huilen drie feeën over het verlies van Cherestani, de mooiste van alle feeën. De onsterfelijke Cherestani, dochter van de sterfelijke koning van Eldorado Abdelasein en de onsterfelijke fee Zebdon, was hopeloos verliefd geworden op de sterfelijke prins Farruscad (de toneelleider wijst naar de dochter en vraagt haar Farruscad's kostuum aan te trekken). Ze werd verliefd op prins Farruscad, werd zijn bruid en wilde van onsterfelijke fee mens worden. Ze bad om deze gunst tot de koning van de feeën Demorgorgon. Deze zegde het haar toe, onder de voorwaarde dat zij haar ware natuur van een fee voor haar man Farruscad verborgen zou houden, en van hem de belofte zou loskrijgen dat hij haar gedurende acht jaar en één dag niet zou vervloeken. De toneelleider vertelt dat, indien Farruscad haar verloekt, Cherestani veranderd zal worden in een vieze, afschuwelijke slang, en tweehonderd jaar in die gedaante zal moeten blijven. De proloog wordt besloten met de mededeling dat juist de volgende dag, na acht jaren, de beslissende dag aanbreekt.

### Eerste scène:

De toneelleider haalt uit de kist van de Comedia dell'Arte Truffaldino, de knecht van Farruscad, en Brighella, de knecht van de vizier Togrul, die vertellen dat ze elkaar tegen zijn gekomen in een afgrijselijke woestijn waar prins Farruscad verdwaald is, bezeten van liefde op zoek naar zijn bruid. Truffaldino vertelt hoe hij buiten de stad Teflis, samen met Pantalone, Farruscad en vele jagers, midden in het bos een prachtige, sneeuwwitte hinde gezien heeft: prins Farruscad werd op slag dolverliefd en begon haar te volgen, totdat de hinde in een rivier dook en verdween. Farruscad, Pantalone en Truffaldino doken er achteraan en op de bodem van de rivier vonden ze een tafel met een feestmaal en de hinde werd omgetoverd tot een prachtige prinses. Ondanks het feit dat Pantalone het er niet mee eens was werd het huwelijk tussen Farruscad en prinses Cherestani toch voltrokken en na negen maanden werd een prachtige tweeling geboren. Maar de prins, ondanks zijn belofte nooit iets te vragen over het verleden van de prinses, probeerde op een dag, verteerd door nieuwsgierigheid, een "kastje" te forceren, en schond zo het verleden van Cherestani. Toen hij op heterdaad door de prinses werd betrapt, verdween zij met haar kinderen uit het paleis; en de prins bevond zich in een afschuwelijke woestijn, waar hij ten prooi viel aan razernij, gek van liefde en wanhoop. Brighella vertelt niet alleen te zijn aangeland in deze woestijn, maar tezamen met Vizier Togrul en Tartaglia, trouwe ministers van prins Farruscad. Hij vertelt dat de oude koning Atalmuc, de vader van Farruscad, na acht jaar lang op zijn zoon gewacht te hebben, van droefheid is gestorven. Dat reus Morgone, de lelijke Moorse koning, het rijk heeft aangevallen en de stad Teflis belegerd.

Vizier Togrul, de minnaar van prinses Canzade, zuster van Farruscad, is toen Geonca de geestenbezweerder gaan opzoeken, om nieuws te verkrijgen over prins Farruscad. Geonca gebod de top van de berg Olympus te beklimmen, waar hij een gat zou vinden, op de bodem waarvan hij Farruscad zou vinden. Bovendien onderwees de geestenbezweerder aan Togrul enige mogelijkheden om prins Farruscad terug in Teflis te brengen.

Togrul, Tartaglia en Brighella beklommen de Olympus en vonden het gat; nadat ze veertig miljoen zeventuizendvierhonderd treden afgedaald waren kwamen ze hier aan. Brighella vraagt wat er te eten valt in deze woestijn, want hij ziet alleen maar stenen. Truffaldino antwoordt dat je alleen maar hoeft te bestellen en dat als bij toverslag verschillende soorten spijsen verschijnen.

#### Tweede scène:

Opkomst van prins Farruscad en Pantalone, zijn trouwe minister. Farruscad is wanhopig, want hij heeft zijn vrouw en kinderen verloren. Hartstochtelijk gaat hij door met het beschrijven van de schoonheid van Cherestani.

Pantalone raadt hem aan naar Teflis terug te keren, omdat ze anders om zullen komen als beesten in deze woestijn. Bovendien houdt hij vol dat Cherestani een heks is van minstens vijfhonderd jaar oud en dat schoonheid en jeugdigheid slechts schijn zijn. Dit hele duet ontwikkelt zich rond het thema van de schoonheid van Farruscad en van de mismaaktheid van Pantalone. Totdat Farruscad zegt:

"Hoe kan het zijn dat Cherestani zo oud is,  
ze schonk mij toch twee kinderen?"

Pantalone wordt vertederd bij de herinnering aan de kinderen, maar verzoekt Farruscad deze omgeving te ontvluchten en terug te keren naar Teflis, naar zijn vader die misschien al gestorven is van verdriet. Misschien is ook het rijk door zijn afwezigheid ineengestort. Maar Farruscad zegt eerder te zullen sterven dan deze streek te verlaten, waar hij zal doorgaan vrouw en kind te zoeken. Pantalone heeft de kracht niet meer hem te volgen en valt in slaap.

#### Derde scène:

Tartaglia en Togrul komen op.

Pantalone gelooft zijn ogen niet. Hij vraagt hen hoe ze hier gekomen zijn. Togrul en Tartaglia vragen naar Farruscad. Togrul zegt geheime middelen te bezitten om de prins terug naar Teflis te krijgen. Tartaglia legt aan Pantalone deze geheimen uit en Pantalone is bereid ze uit te voeren.

#### Vierde scène:

Farruscad komt op en zingt over zijn verdriet, en zegt:

"Laat deze stenen een bed zijn voor m'n moede leden,  
liefjennend en de dood nabij."

#### Vijfde scène:

Opkomst van Cecaia, de eenzame priester, aan wie de hemel het vermogen verleend heeft alles te weten en alles te zien, en diogenen te kunnen helpen die de hemel en niet de hel gehoorzamen.

Farruscad vraagt aan Cecaia waar Cherestani en haar kinderen zijn en wat hij moet doen om uit zoveel lijden verlost te worden. De priester antwoordt dathij de naam van Cherestani niet eens uit mag spreken, want zij is gehaat door de hemel en is een vreselijke tovenaars, die, als ze bevredigd is, haar minnaars verandert in stenen, wilde dieren en bomen, en dat het lot van Farruscad is om in een vuile schubbe draak veranderd te worden. Vervolgens verzoekt hij hem naar Teflis te volgen. Farruscad geeft toe, maar ontdekt dan dat de priester Cecaia de verklede Pantalone is.

#### Zesde scène:

De geest van de oude koning Atalmuc verschijnt, vader van prins Farruscad, en deze verwijt zijn zoon bitter dat hij de oorzaak van zijn dood is geweest. Farruscad rechtvaardigt zichzelf met het verhaal dat het de mooiste vrouw was ooit door een sterveling gezien, die hem door liefde vastgeketend hield. Atalmuc antwoordt dat hij niet met een vrouw maar met een hinde gepaard heeft, waarop hij

zijn zoon overhaalt zich los te maken van die omgeving van toverkunsten, en ondeugd. Op het moment dat hij op weg gaat, ontdekt hij onder de kleding van de oude koning de verklede vizier Togrul.

Dit was de tweede geheime remedie door Geonca "gesuggereerd". Togrul zegt, dat de tovenaars Cherestani de macht had Pantalone en hem te ontmaskeren, maar dat hun bedoeling goed was en voorgesteld door Geonca de geestenbezweder. Farruscad bedreigt hem en beschuldigt hem van ontrouw. Dan vertelt Togrul, op de wijze van een Siciliaanse verhaalzanger, de waarheid: dat de oude koning Atalmuc werkelijk gestorven is, dat koning Morgone het rijk aan het verwoesten is, dat steden, paleizen en land in vuur en vlam gezet worden. Hij vertelt verder dat prinses Canzade, zuster van Farruscad, op het punt staat in handen te vallen van Morgone die haar tot zijn bruid wil maken; dat Teflis belegerd wordt en dat het volk de terugkeer van de prins afwacht.

Prins Farruscad, diep geroerd, vraagt om één nacht om zijn ongeluk te kunnen overdenken en belooft de volgende ochtend naar Teflis terug te keren.

#### Zevende scène:

Farruscad is ervan overtuigd, dat alles wat hem overkomen is, niet meer dan duivelse illusies zijn geweest en besluit terug te keren naar het koninklijk paleis van Teflis om z'n volk te redden. Hij staat op het punt te vertrekken, maar plotseling wordt hij door een diepe slaap bevangen.

#### Achtste scène:

Cherestani, de bruid van Farruscad, komt op, met om haar heen een sfeer van geheimzinnigheid en betovering. Cherestani zegt aan Farruscad dat zij de oorzaak is van al zijn ongeluk, dat haar wrede lot het zo wil. Ze onthult dat ze gedoemd is verdacht te worden een tovenaars te zijn, mismaakt, met een schijnbare schoonheid, maar dat dit liefde is, de grootste liefde die haar aan hem bindt. De prins dringt aan om te weten wie zij is, wiens dochter, vanwaar zij komt. Maar Cherestani mag het niet zeggen, en ook niet dat de nieuwsgierigheid van de prins haar dood zal betekenen. Toch waarschuwt Cherestani Farruscad dat bij de morgenstond vreselijke dingen zullen gebeuren, en ze smeekt hem niet naar de redenen van het gebeuren te vragen en vooral ook dat hij geen enkele vervloeking uitsprekt over zijn bruid.

De prins is wanhopig tegenover zoveel geheimzinnigheid en vraagt naar zijn twee kinderen. Cherestani antwoordt hem dat hij hen in de morgenstond zal terugzien, maar dat het beter zou zijn indien hij blind was, zodat hij hen niet zou zien. Daarop, terwijl de prins op het toppunt van wanhoop verkeert, verdwijnt zij.

#### Negende scène:

Pantalone, Truffaldino, Brighella en Tartaglia komen binnen. Het is ochtend. Ze vertellen dat er gedurende de nacht een vreselijke aardbeving is geweest, "dat het bakstenen gegoten heeft", dat ze om eten vroegen en dat er padden, schorpioenen en spinnen verschenen, dat de rivieren hun loop verlegd hebben; kortom de apocalyps.

#### Tiende scène:

Farruscad en Togrul komen binnen en de laatste verzoekt de prins aanstonds te vertrekken, maar Farruscad weet dat hij wrede beproevingen zal moeten doorstaan en hij is vastbesloten ze het hoofd te bieden.

#### Elfde scène:

Plotseling verschijnen de kinderen van Farruscad. Ze vertellen dat hun moeder tot koningin is gekroond in een prachtig paleis, dat ze plotseling in tranen uitbarstte, zeggende dat ze vreselijke dingen heeft moeten lijden en dat het beter was geweest als ze hen niet gebaard had. De bange kinderen vragen hun vader om hulp.

Togrul en Pantalone besluiten om weg te gaan, maar Farruscad besluit zijn bruid niet ongehoorzaam te zijn en wil zijn ongeluk afwachten.

### Twaalfde scène:

Cherestani verschijnt in een grot vol vlammen. Farruscad vraagt welke kwellingen de kinderen te wachten staan; Cherestani vraagt hem z'n belofte na te komen en beveelt de wachters de kinderen in de vlammen te werpen. Iedereen probeert het tegen te gaan, maar als bij betovering kan niemand zich roeren. Farruscad staat op het punt z'n vrouw te vervloeken, maar Cherestani onderbreekt hem. Ze verzoekt hem terug te keren naar zijn rijk omdat daar zijn aanwezigheid vereist is en zegt dat allen daarheen vervoerd zullen worden door een onbekende macht. Ze zegt dat het waarschijnlijk de laatste keer is dat hij haar ziet "met een voor hem aangenaam gelaat". Ze voorspelt hem dat hij zijn belofte zal breken en dat zij door zijn schuld gedurende eeuwen in een afzichtelijk en vies ding veranderd zal worden. Daarop verdwijnt zij.

### Dertiende scène:

Farruscad, volledig van streek, besluit terug te keren naar Teflis en vervloekt zichzelf.

## TWEEDE BEDRIJF

### Eerste scène:

Zaal van het paleis te Teflis.

Smeraldina is teruggekeerd van de strijd tegen de Moren, en klaagt dat ze nog steeds prinses Canzade, de zuster van Farruscad, ziet "aankomen", die ook in de strijd verwickeld is.

### Tweede scène:

Canzade komt op, vertelt dat ze de barbaar Morgone gewond heeft, maar dat hij de zijnen bevel gaf haar alleen gevangen te nemen, omdat hij haar wil huwen; en dat zij ontsnapt is als door een wonder. Ze besluit met te zeggen dat ze nog maar kort zullen leven, omdat Morgone op het punt staat een nieuwe aanval te ontketenen.

### Derde scène:

Onverwachts komen Farruscad en Togrul te Teflis aan.

Canzade informeert hem over de armzalige staat van het rijk: de schaarste dwingt de levenden de doden te eten, en de enige hoop is gevestigd op Badur, de minister, die voedsel aan de stad heeft beloofd.

### Vierde scène:

Badur komt binnen, met het uiterlijk van een Siciliaanse pop; hij zegt dat Cherestani, aan het hoofd van vele soldaten, al het voor de stad bestemde proviand vernietigd heeft. Hem is alleen overgebleven een flesje likeur dat hij Farruscad aanbiedt, maar deze weigert het. Farruscad, ten einde raad, vervloekt zijn vrouw.

### Vijfde scène:

Cherestani verschijnt en Farruscad zegt: "Geef mij m'n vader terug, m'n rijk, m'n zonen, boze tovenaars."

Al zingende onthult Cherestani haar geheim: Ze is de dochter van een sterveling en een onsterfelijke fee en haar lot was een onsterfelijke fee te blijven; maar ze werd verliefd op Farruscad en vroeg om de gunst van de koning der feeën om sterfelijk te worden en Farruscad te kunnen huwen.

De koning stemde toe: met het wrange dekreet dat ze sterfelijk zou worden indien haar bruidegom haar gedurende acht jaar en een dag niet zou vervloeken. Maar Cherestani werd veroordeeld de laatste dag, alleen maar in schijn, zulke afschuwelijke dingen te laten voorvallen, dat Farruscad verleid zou worden haar te vervloeken. Indien hij haar vervloekt zou hebben, dan zou Cherestani bedekt worden met afschuwelijke schubben en veranderd worden in een afzichtelijke slang, en dit voor gedurende twee eeuwen.

Farruscad heeft haar vervloekt en Cherestani voelt dat de metamorfose vlakbij is. Farruscad antwoordt dat de vernietiging van het voedsel van de stadsbewoners niet

alleen schijn geweest kan zijn. Cherestani onthult dan dat minister Badur een verrader is, die het op een akkoordje heeft gegooid met de Moren en dat het voedsel vergiftigd was en nodigt Badur inderdaad uit de restjes op te drinken. Badur doodt zichzelf. Cherestani zegt dan dat er nog een proef voor Farruscad bestaat, die haar zou kunnen redden, maar dat ze niet meer durft te hopen. Daarop verandert ze in een slang en verdwijnt.

#### Zesde scène:

Farruscad gaat tekeer tegen zijn hovelingen, hen ervan beschuldigend dat zij met hun argwaan, de hoofdoorzaak van zijn ondergang zijn. Hij zegt: "Laat de dood komen, ik wil alleen nog de dood." Pantalone vraagt om vergiffenis, maar wijst de prins op zijn taken als soeverein: koning Morgone staat op het punt de belegerde stad opnieuw aan te vallen. Vizier Togrul en prinses Canzade verdedigen, maar zijn moedeloos en teneergeslagen omdat ze de prins niet temidden van de troepen zien. Farruscad antwoordt dat hij alleen de dood verlangt. Pantalone wijst hem terecht, dat het zo een goede Venetiaan niet betaamt, roept Tartaglia en zegt dat zij de stad zullen gaan verdedigen.

#### Zevende scène:

Farruscad herinnert zich de woorden van Cherestani: "Jij zou mij vandaag nog kunnen bevrijden, maar ik durf het niet te hopen." Hij vraagt zich af hoe, welke proef hij zal moeten doorstaan om haar te redden. Dan verschijnt de fee Farzana, die zegt: "Ik zal hem naar de dood leiden, zodat er geen gevaar meer bestaat dat Cherestani sterfelijk wordt en onze wereld der feeën verlaat." Farruscad herkent Farzana en vraagt haar wat hij moet doen om z'n bruid te verlossen. Farzana gebiedt hem haar te volgen.

#### Achtste scène:

Pantalone en Truffaldino kondigen al zingende een groot wonder aan: alle winkels van de stad hebben zich gevuld met alle soorten voedsel en drank. Togrul komt binnen en verhaalt een ander wonder: twee miljoen Moren hebben de stad aangevallen, die zich met slechts vierhonderd man weerde, en toen de Moren op het punt stonden de overwinning te behalen, trad de rivier de Cur buiten haar oevers en doodde alle Moren.

De overwinning wordt gezongen. Pantalone zoekt prins Farruscad om hem de blijde tijding te brengen. We horen de stem van Geonca vertellen dat prins Farruscad in handen is van Farzana, die hem naar de dood leidt. Ze roept iedereen op zich naar de nabije berg te begeven om Farruscad te redden. Allen gaan op zoek naar de prins.

#### Negende scène:

Pantalone - toneelleider - verhaalt dat Farruscad geleid is naar een eenzame plek om de beruchte proeven te doorstaan. Mocht hij er als winnaar uit te voorschijn komen, dan zal Cherestani uit haar betovering losgemaakt worden.

De eerste proef bestaat uit het doden van een razende stier die vuur spuwt uit z'n bek. Farruscad staat op het punt het onderspit te delven, als de stem van Geonca hem aanraadt de rechterhoorn af te breken om de stier te doden. Farruscad volgt de raad op en de stier stort ineem.

In de tweede proef moet Farruscad een monsterlijke reus, gewapend met een enorme schep, doden. Farruscad hakt met een sabelhouw een arm af van de reus, maar deze buigt zich, raapt de arm op en zet hem weer op z'n plaats. Dan hakt Farruscad met een andere sabelhouw het hoofd van de reus af, maar deze lacht, raapt z'n hoofd op en zet het weer op z'n plaats. De stem van Geonca fluistert Farruscad in dat om te winnen hij de reus zijn rechteroor moet afhouden. Farruscad volgt de raad op en de reus stort ter aarde.

Pantalone legt uit, dat deze volksscènes van wonderlijke dingen en zinsbedrog uitstekend uitgevoerd worden door de 'komedie-groep' van Socchi, de beroemde komiek. Maar hij zegt dat de derde proef, de meest verschrikkelijke, in het echt getoond zal worden.

Tiende scène:

Farruscad en Farzana. In het midden van de scène een graf. Farzana zegt dat voor deze proef wapens van geen nut zijn, maar dat de prins het objekt in het graf, wat het dan ook is, in de mond zal moeten kussen. Farruscad treedt naderbij, maar stapt terug bij het zien van een afzichtelijke slang. Hij vermoedt dat de fee hem bedriegt, en dat als hij eenmaal zijn hoofd tussen de kaken van de slang heeft geplaatst, deze hem zal doden. Farruscad vraagt aan de stem van Geonca om hulp, en deze zegt dat hij niet moet vrezen, omdat deze slang zijn vrouw is, en dat als hij haar zoent de betovering verbroken zal worden. Farzana vlucht, schreeuwende naar alle feeën zusters dat voortaan Cherestani hen verlaten heeft om sterfelijk te worden. Farruscad omhelst de slang en Cherestani verschijnt.

Elfde scène:

Pantalone - toneelleider - is gelukkig. Hij richt zich weer tot de denkbeeldige gesprekspartner, de theater-impresario, zeggende dat hij in het geheel geen zin had grappen te maken, en dat dit het sprookje is van de uitmuntende Gozzi. Hij verbeeldt zich dat de impresario hem vraagt, waaruit het einde zou bestaan en de toneelleider - Pantalone antwoordt: "Farruscad met z'n bruid en twee kinderen mogen regeren in Eldorado, verborgen voor de hele wereld. Togrul, man van Canzade, mag in Tefflis regeren. Tartaglia en Pantalone zullen verdwijnen; Brighella krijgt een andere vrouw en vele rijke gaven; en voor Truffaldino zij Smeraldina! Hij nadert zijn dochter en roept haar alsof hij haar uit een droom wil wekken. De toneelleider kijkt om zich heen en met weemoed vraagt hij haar het kostuum uit te trekken.